

Wangari Kinoti²
Action Aid

2026ko lehen egunean, Ameriketako Estatu Batuetako Segurtasun Nazionaleko Departamentuak hondartza eder baten ertzean aparkatutako auto klasiko baten argazkia zabaldu zuen sare sozialetan.³ Argazkiarekin batera honako testu hau zetorren: *America after 100 million deportations* ['Amerika 100 milioi deportazio eta gero']. Departamentu horrek azalpen hau erantsi zuen bazter batean: *The peace of a nation no longer besieged by the Third World* ['Jada hirugarren munduak setiatzen ez duen nazio baten bakea']. Egun batzuk geroago, Etxe Zuriko Politiken Kabineteko zuzendariordeak, Stephen Millerrek, hau argitaratu zuen: «Bigarren Mundu Gerra baino ez askoz geroago, Mendebaldeak bere inperio eta koloniak desegin zituen, eta, zergadunek finantzatuta, kopuru handiak bidaltzen hasi zen, laguntza moduan, garai bateko lurralde horietara (nahiz eta jada aberastasun eta aurrerapen handia emana zien). Mendebaldeak, gainera, bere mugak ireki zituen, alderantzizko kolonizazio moduko batean. Ongizatea eta, beraz, baliabideak eman zizkien iritsi berri horiei, eta, horrez gain, herritartasun osoa ez ezik, jatorrizko herritartasunarekiko tratu legal eta ekonomiko pribilegiatua ere eman zien haiei eta haien familiei. Esperimentu neoliberal hau mundu modernoa eraiki duten leku eta herriei ezarri zaien autozigor luzea izan da, funtsean».

Bi aipu horiekin eman nahi izan diot hasiera hausnarketa-artikulu honi, gaur egungo narratiba inperialista neoliberalak moldatzen ari den historiaren distortsio zentzugabearen erakusgarri. Gezurra dirudi bi aipu horiek Ameriketako Estatu Batuetako

Iturria: Instagram.

Millerren esanetan Mendebaldearen «aberratasun eta aurrerapen handia» jaso zuten «inperio» eta «kolonien» artean Afrika kontinentearen gehiengoa dago. Baina, hark esandakoaren kontra, ongi jakina da Mendebaldeko Europako sistema inperialista kapitalistak Afrikako eta beste lurralde kolonizatu batzuetako baliabideak eta eskulana bereganatzen jardun zuela. Erauzketa horrek, bere forma guztietan, jarraitu egiten du gaur egun.

gobernu-erakunde baten eta gobernu horretako goi-ordezkarri baten sare sozialetako kontu ofizialetan argitaratzea. Zorritzarez, garai honetan, ez da hala.

Millerren esanetan Mendebaldearen «aberratasun eta aurrerapen handia» jaso zuten «inperio» eta «kolonien» artean Afrika kontinentearen gehiengoa dago. Baina, hark esandakoaren kontra, ongi jakina da Mendebaldeko Europako sistema inperialista kapitalistak Afrikako eta beste lurralde kolonizatu batzuetako baliabideak eta eskulana bereganatzen jardun zuela. Erauzketa horrek, bere forma guztietan, jarraitu egiten du gaur egun.

1. Itzulpena: AEIOU Traductores Sooc. Coop. Mad.

2. Wangari Kinoti Emakumeen Eskubideen eta Alternatiba Feministen arduradun globala da ActionAid Internationalen, eta zaintzekin, emakumeen lanarekin eta egiturazko genero-indarkeriarekin lotuta dago bere lana. Nawi Afrifem eta South Feminist Futures taldeetako kidea ere bada. Nairobin bizi da, Kenyan.

3. Ez zen jarri norena zen argazkia, baina Hiroshi Nagai margolari japoniarrarena zen.

Horregatik, Afrikan, Kariben eta diasporan, oro har, gero eta erreparazio-eskaera gehiago ari dira egiten. Afrikako Batasunaren Erreparazioei buruzko Akkrako Adierazpenak⁴, 2023an adostuak, afrikarren eta haien ondorengo pertsona guztien erreparazio-justizia eta sendatzea sustatzea du ardatz. Ozeano Atlantikoaz bestaldeko esklabotzaren, kolonialismoaren eta *apartheid*aren eskutik pertsona horien aurka egindako bidegabekeria historikoei eta krimen kaltegarriei egiten die erreferentzia, baina baita —eta oso esanguratsua da— egungo nazioarteko ordena ekonomiko eta politikoetan gaur egun dauden desparekotasunei ere.

Feminista afrikarrok beti izan dugu argi erreparazio-justiziaren prozesuak ezin dituela errepikatu bazterketaren, bidegabekeriaren, esplotazioaren eta desoroimenaren herentzia kolonial eta patriarkalak; hau da gure aukera botere-harreman arrazista, sexista, kolonial, estraktibo, esplotatzaile eta hertsatzaileetatik askatzeko, eta erreparazio-justiziaren gure bilaketak hori guztia islatu behar du gure printzipio eta jardunbideetan. Kapitalismo globalaren modu zuzen bat izan zen esklabotzatik, emakumeak izan gara eskulan merkeena kapitalerako, eta subjektu kolonial gisa tratatu gaituzte. Zuzeneko harremana dago arrazakeriaren, patriarkatuaren, kapitalismoaren eta indarkeriaren artean. Hori agerian geratu da esklabotza, kolonizazio eta *apartheid* guztietan. Eta nagusi izaten jarraitzen du gaur egungo mundu-sisteman, oinarri izanik globalizazioa, liberalizazioa, pribatizazioa eta lehiakortasuna.

Sistema global nagusiak zerbitzu publikoen sistemak desfinantzatzen, kolapsatzen eta pribatizatzen ari dira, emakumeen eta nesken ordaindu gabeko lana aprobeztatuz. Sistema horiek, halaber, lana desarautzen eta liberalizatzen ari dira, eta, hala, emakumeak behartzen dituzte enplegu prekario eta gaizki ordainduak onartzera, indarkeria- eta jazarpen-giroa dutenak sarri askotan, lan-baldintza egoki edo duinak lortzeko inolako bermerik gabe. Sistema horrek lana merkantilizatu du merkataritza-akordioen bidez mugetan zehar merkaturatu eta esportatzeraino. Eta egiturazko indarkeria hori guztia hazten doa egunez egun finantza-inperialismoaren eltzetaz irakinean. Herrialde aberastuenek, banku eta

korporazio handiekin batera, botere neurrigabea izaten jarraitzen dute eta baliatzen dute munduko finantza-arkitekturaren bidez. Horrek aukera ematen die —hegoalde globalean dituzten elite aliatuen sareen laguntzarekin (zuzenean beren eragileak edo ohartu gabe konplizeak izanik)— baliabide material eta finantzarioak bereganatzeko eta, erabakigarria dena, munduko agenda politikoak kontrolatzeko.

Finantza-inperialismoaren funtsezko oinarrietako batzuk aski ezagunak dira dagoeneko: kanporra, moneta-hegemonia edo -dominazioa, finantzarizazioa (edo finantza-globalizazioa, hau da, ekonomiaren funtzionamenduan eta haren nazioko eta nazioarteko erakunde gidarien funtzionamenduan motibazioek, erakundeek eta finantza-eliteek duten nagusitasun gero eta handiagoa) eta legez kontrako finantza-fluxuak (zerga-ihesa, ustelkeria eta kapital-zuriketa barne). Kalkuluen arabera, Afrikak 88 600 milioi dolar estatubatuar (USD) galtzen ditu urtero kapital-ihesagatik.⁵

Eta, hain justu, finantza-arkitektura global horiei heldu nahi izan die duela 20 urte baino gehiago Monterreyn hasitako Garapenerako Finantziazio Prozesuak (FfD, ingelesezko siglak). Joan den ekainean, Garapenerako Finantziarioari buruzko Nazioarteko IV. Biltzarra egin zen Sevillan (FfD4), elkarren artean gurutzatzen eta elkar larriagotzen ari diren askotariko krisiak bata bestearen atzetik zetozen une batean. Mundua balantzaka jarri da hauengatik guztiengatik: desparekotasun gero eta handiagoak, herrialdeen barruan zein herrialdeen artean; zorraren zama jasanezinak; legez kontrako finantza-fluxuak; genozidioen, gatazken eta militarismoaren gorakada; gizarte zibilaren espazio-murrizketa; eskubide-arloko atzerakada erreakzionarioak emakumeentzat eta pertsona migratzaile, errefuxiatu eta marjinauentzat sexu-orientazioagatik edo genero-identitateagatik; planetaren krisi hirukoitza okertzea (klima-aldaketa, kutsadura eta biodibertsitate-galera); gose- eta desnutrizio-aldi gero eta luzeagoak; merkataritza-sistema multilateralaren haustura gero eta handiagoak; austeritatearen «kultu» iraunkorra; eta harrapaketa korporatiboa.

Aurreko FfD3k, 2015ean Adis Abeban egin zenak, aldaketa erabakigarri bat sartu zuen garapeneren

4. <https://accrasummit.com/wp-content/uploads/2022/08/La-Declaracion-De-Accra-Sobre-Reparaciones-Y-Sanacion-Racial-.pdf>

5. https://unctad.org/system/files/official-document/presspb2020d6_en.pdf

Afrikako herrialdeak antzeko kreditu-kalifikazioak eta adierazle makroekonomikoak dituzten beste eskualde batzuetako herrialdeak baino askoz ere interes-tasa altuagoak ordaintzen ari dira. «Afrikaren prima» hori 74 500 milioi USDkoa da urtean, eta, ondorioz, Afrikako 23 herrialdek gutxienez gehiago gastatzen dute zorra ordaintzen, osasunean eta hezkuntzan baino. Gauza bera gertatzen da Latinoamerikako, Karibeko, Asiako eta Pazifikoko herrialde batzuetan.

finantziazioari buruzko diskurtsoan, Munduko Bankuak (MB), Nazioarteko Diru Funtsak (NDF) eta beste garapen-banku batzuek «Milaka milioitik bilioietara» mantra sartu baitzuten⁶. Horrek «paradigma-aldaketa» bat eskatuko zuen, «finantziazio-esparru adimendun» baterantz, Garapenerako Laguntza Ofizialera (GLO) milaka milioi bideratzetik inbertsioetara bilioiak bideratzera igaroko zena (publikoak, pribatuak, nazionalak eta globalak), sektore pribatuko finantzak eta enpresak nabarmenduta. Eredu horren arabera, finantza publikoak (GLO barne hemen) gero eta gehiago erabili behar ziren finantziazio pribatua «erakartzeko», eta, hortaz, garapenak «errentagarria» izan beharra zuen. Eredu horren kritikak eta porrot-adibideak ugariak izan ziren arren⁷, hegoalde globaleko gobernu askok hura errepikatzen jarraitzen dute, loroen pare, zorrean gero eta gehiago hondoratzen diren bitartean. Kapital pribatua zorraren interesen ordainketetatik ateratzen ari dena gehiago da mailegu berrien bidez sartzen ari dena baino. Hau da «esperimentu neoliberalaren» benetako efektua. Eta hirugarren mundua da, hain zuzen, iparralde globaleko eliteak setiatuta daukana finantza-inperialismoaren bidez. Egia da finantza-modu horrek «aberastasuna eta aurrerapena» sortzen dituela, baina elitearentzat.

Afrikako herrialdeak antzeko kreditu-kalifikazioak eta adierazle makroekonomikoak dituzten beste eskualde batzuetako herrialdeak baino askoz ere interes-tasa

altuagoak⁸ ordaintzen ari dira. «Afrikaren prima» hori 74 500 milioi USDkoa da urtean, eta, ondorioz, Afrikako 23 herrialdek gutxienez gehiago gastatzen dute zorra ordaintzen, osasunean eta hezkuntzan baino. Gauza bera gertatzen da Latinoamerikako, Karibeko, Asiako eta Pazifikoko herrialde batzuetan.

Horregatik, zorraren eta laguntzaren nazioarteko egiturak aldatzeko proposamen bideragarri guztiei egin zitzaizen sabotaje aktiboa ikusita, etsipen handia sortu zen sektore pribatuko 6000 ordezkari ingururekin batera⁹ Sevillan bildu ziren gizarte zibileko taldeen artean. Berezi Ameriketako Estatu Batuak hauekin guztiekin lotutako paragrafo osoak blokeatzen eta ezabatzen aritu zen sistematikoki: baliabide publiko nazionalak, garapenerako nazioarteko lankidetzak, finantziazio pribatua, zor subiranoak, irismen sistemikoko gai oro, zientzia eta teknologia, jarraipena eta ikuskatzea. Eta horretan, beste nazio aberats batzuk izan zituen lagun, hala nola Australia, Zeelanda Berria, Kanada, Japonia eta Erresuma Batua, baita Europar Batasuna ere. Sevillako Konpromisoak, hala, «munduko gobernantza ekonomikoaren mugariak eta *statu quo*a berresteko konpromiso bideragarriak ahultzea, desitxuratzea eta ezabatzea ekarri du, baita kritika asko ere, aldaketa gutxi dakartzalako, atzerapauso bat agian, aurreko FfD biltzarretako azken hiru dokumentuei dagokienez»¹⁰.

Izan ere, egiaz, Sevillako Konpromisoak arriskuan jartzen du milioika pertsonaren bizitza. Biltzar ofizialaren atarikoetan, NBEko idazkari nagusiak prozesuaren «kontzientzia» moduan deskribatu zuen gizarte zibila. Bada, kontzientzia hori ez zen kontuan hartu, alde batera utzi zen, eta estatu kideen eta NBEko agentzien arteko elkarriketatik kanpo geratu zen. Horrez gain, hitz egiteko oztopo oso murriztaileak jarri zitzaizkion eta biltzarraren egoitzatik kanporatua izateko mehatxua ere jaso zuen. Horrenbestez, biltzar hau eliteek bereganatutako espazio bihurtu zen azkenean, multilateralismoaren gaur egungo egoeraren isla: gehiengoa baztertuz eta eraldatu behar zituen egitura berberak indartuz.

6. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/622841485963735448-0270022017/original/DC20150002EFinancingforDevelopment.pdf>
7. <https://www.phenomenalworld.org/analysis/dispatch-from-seville/>

8. <https://www.undp.org/press-releases/more-objective-credit-ratings-could-save-billions-african-countries-development>
9. <https://www.phenomenalworld.org/analysis/the-private-sector-at-seville/>
10. <https://www.ipsnews.net/2025/07/financing-for-whom-trials-tribulations-from-the-fourth-financing-for-development-in-seville/>

Sevillako Konpromisoak Erantzukizun Komun baina Bereizietan (CBDR, ingelesezko siglak) oinarritu behar zuen, eta horrek esan nahi du krisi globaletan zerikusi handiena izan duten herrialdeek beren gain hartu behar zutela hari heltzeko erantzukizun handiena. Horrek barne hartu behar zuen herrialde pobretuei funtsak ematea, baldintza murriztailerik jarri gabe, eta krisien lehen lerroan dauden taldeei funts horietan zuzenean sartzeko aukerak bermatzea. Eta hor da erabakigarria erreparazio-justizia, esklabotzak, kolonialismoak eta hegoalde globaleko baliabideak erauzteak eragindako kalte ekonomikoarekin eta ingurumen-kaltearekin lotuta bereziki. Horrek, «laguntzak» ez ezik, aldaketa sistemikoak ere ekarri beharko lituzke ororen gainetik, zor-, merkataritza- eta fiskalitate-egituretan, eskualde horiei guztiei kalte egiten jarraitzen baitute.

Iaz FfDko¹¹ prozesutik formalki erretiratzeaz gain, gobernu estatubatuarrak orain iragarri du nazioarteko 66 erakundetatik ere erretiratuko dela, «Ameriketako Estatu Batuen interesetarako jada baliogarriak ez diren» NBERen¹² 31 erakunde barne. Erretiratze horien artean dago Klima Aldaketari buruzko Nazio Batuen Esparru Konbentzioarena, eta, gauzak horrela, Ameriketako Estatu Batuak da itun horren parte ez den herrialde bakarra, munduko karbono-isurien bigarren ekoizle handiena izan arren. Herrialde aberastuek hainbat zor historiko, praktikoa eta moral dituzte klima-aldaketaekin, kolonialismoarekin, esklabotzarekin, legez kontrako finantza-fluxuekin eta sistema multilateralean adostutako konpromisoak ez betetzearekin lotuta. Kuantifikatzen baditugu, eta herrialde pobretuek kontratuz ordaindu behar dituzten zorrekin alderatzen baditugu,¹³ emaitzak deigarriak dira. Adibidez, herrialde aberastu eta kutsatzaileek klima-aldaketaaren aurrean zaurgarrienak diren errenta baxu eta ertain-baxuko herrialdeei ordaindu beharko lieketen zor klimatikoa 107 bilioi USDkoa izango litzateke. Herrialde horien baterako guztizko kanpo-zorra 1,45 bilioi USDkoa izanik, kopuru hori halako 70 baino gehiago da. Herrialde aberastu eta

kutsatzaileek 36 bilioi USD zor izango liozkete Afrikari, zor klimatiko moduan.

Horrek agerian jartzen du botere globalaren desoreka kezkarria, herrialde pobretuen kanpo-zorrek gupidarik gabe aplikatzea ahalbidetzen baitu, herrialde aberastuen zor klimatikoak funtsean ordaindu gabe eta bete gabe dauden bitartean. Desoreka horiei heltzean, ez dugu ahaztu behar pertsonengan benetan duten eragina aipatzea. Klima-aldaketaekin eta ingurumen-narriadurarekin lotutako hondamendien ondorioz, bizibideak galtzen ari dira, eta erabilgarri dauden baliabideak mugatzen. Horrela, emakumeak eta neskak sexu-esplotazioan sartzen dira ezinbestean, elikagaien eta oinarritzko baliabide naturalak eskuratzearen truke, beren inguruetako ura eta egurra adibidez. Lehorteak direla-eta, emakume eta neska askok distantzia luzeagoak egin behar izaten dituzte ur bila, inolako babesik gabe, eta, askotan, jazarpena, tratu txar psikologikoak eta erasoak jasaten dituzte ura hartzeko guneetan. Era berean, hirietara eta beste hiri-inguru batzuetara emigratzen ari diren emakume asko, dela behartutako lekualdaketatik, dela klima-aldaketaen ondorioz borondatez birkokatzeagatik, sexu-indarkeria jasateko arriskuan jartzen ari dira, etxebizitza segururik, enplegurik eta babes komunitarioko mekanismorik ez dutelako.

Indarkeria estu lotuta dago generoaren araberako lan-banaketaekin, eta banaketa hori, aldi berean, larriagotu egiten da krisi klimatikoagatik. Emakumeak neurritz kanpoko ardurak hartzen ari dira etxean: garbitu, erregaia eta ura bilatu, elikagaiak erosi eta janaria prestatu. Klima-aldaketaen inpaktuen ondorioz, zeregin horiek eskulan gehiago behar dute, eta, horrenbestez, emakumeen zama ekonomikoak handitu egiten dira, eta haien autonomia ekonomikoa higatu. Aipatutako erantzukizunak ez betetzeak etxeko indarkeria ekartzen du sarritan. Lur emankorrek urritu ahala, emakumeek —haien % 15en jabe baino ez jada— zaurgarritasun handiagoa dute etxea eta jabetzak galtzeko, nahiz eta ia guztiz haien mende dauden elikatzeko eta bizirauteko. Bizibideen galerak eta langabeziak lan prekario eta lurpekoak egitera bultzatzen dituzte emakumeak, eta lan horiek indarkeria-guneak dira. Zerrenda amaigabea da. Beraz, Afrikako eta munduko leku gehienetako emakume eta neskentzat, zor klimatikoa erreparazioei buruzko eztabaidaren elementu garrantzitsu bat da.

Une distopiko honetan, munduaren ikuspegi argia izan behar dugu eta kalteei aurrea hartzeko

11. <https://usun.usmission.gov/remarks-at-the-closing-meeting-of-the-preparatory-committee-for-the-fourth-international-conference-on-financing-for-development/>

12. <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2026/01/withdrawing-the-united-states-from-international-organizations-conventions-and-treaties-that-are-contrary-to-the-interests-of-the-united-states/>

13. <https://actionaid.org/publications/2025/who-owes-who>

erabakia berritu behar dugu. Nola aurre egin diezaiokegu ausardiaz «suminaren aro» honetako polarizazio biziari? Nola eman diezaiekegu buelta gezur lotsagabeei? Nola euts diezaiekegu finantza-inperialismoaren eta kultura-dominazioaren inposaketei? Nola senda daitezke bereizketa, sumin, nahasmen, sufrimendu, beldur eta min gaindiezinak diruditen hauek? Horri heltzeko, 2025eko otsailean Nairobiri 40 feminista afrikarren artean¹⁴ izandako elkarrizketetara jo nuen. «Neoliberalismotik harago» doazen bizitza habitagarriak nola eraiki hausnartzeko bildu ginen, eta eztabaidatzeko zer egin genezakeen etorkizunerako gure asmoekin lotuta hamarkadetan zehar defendatutako ikuspegi feminista afrikarrak sendotzen laguntzeko. Gure saio hunkigarrienetako bat erreparazioei buruzkoa izan zen. Gu, gure aniztasunean, beste emakume batzuekin lanean ari gara gure duintasuna galdatzeko akordio kolektibo bat osatzen, eta gogoratu behar dugu erreparazioek hainbat elementu barne hartzen dituztela: leheneratzea, konpentsatzea eta —funtsezkoa dena— amaitzea eta gehiegikeria gehiago egingo ez direla ziurtatzeko bermeak. Esan genezake esklabotzak, kolonialismoak eta inperialismoak eragindako kalteak amaitu direla eta bermeren bat dugula horiek gehiago egingo ez direla ziurtatzeko? Noski ezetz. Hortaz, nahitaezkoa da propio egindako disrupzio bideratu eta estrategikoak sustatzea. Horrek berekin dakar finantza-arkitektura globalak sostengatutako egungo finantza-inperialismoaren sistemek berezkoa duten indarkeria etengabe salatzea. Eta berekin dakar, halaber, sistema hori etengabe sortzen ari den atomizazioaren eta indibidualismoaren aurkako erresistentzia zabalago eta zuzenagoa antolatzea (kulturala eta bizia). Lortu dezakegu, komunitate-alderdia berreskuratuz eta ekonomiaren helburua birdefinituz, kapitalismo neoliberalak garaitzeko; eta hori, gogorarazten zaigunez¹⁵, ezin da lortu sistemari dei moral soilak eginez. Eta, beraz, azkenik, neoliberalismotik harago doan mundu baten eraikuntza estrategikoan ere inplikatu behar dugu, mugimenduen eta problematiken artean etengabe elkartasuna sustatuz, eta hezkuntza politikoa indartuz, helburu izanik gaur egungo polikrisi urgenteekiko gure ulermena, posizionamendua, proposamenak eta diseinu kolektiboak sakondu eta zabaltzea. ■

Esan genezake esklabotzak, kolonialismoak eta inperialismoak eragindako kalteak amaitu direla eta bermeren bat dugula horiek gehiago egingo ez direla ziurtatzeko? Noski ezetz. Hortaz, nahitaezkoa da propio egindako disrupzio bideratu eta estrategikoak sustatzea. Horrek berekin dakar finantza-arkitektura globalak sostengatutako egungo finantza-inperialismoaren sistemek berezkoa duten indarkeria etengabe salatzea. Eta berekin dakar, halaber, sistema hori etengabe sortzen ari den atomizazioaren eta indibidualismoaren aurkako erresistentzia zabalago eta zuzenagoa antolatzea (kulturala eta bizia).

14. <https://actionaid.org/publications/2025/beyond-neoliberalism-weaving-feminist-future-together-jacaranda-paper>

15. <https://x.com/jasonhickel/status/2011801479384825972>